

Др Предраг Цветковић,*
Редовни професор Правног факултета,
Универзитет у Нишу

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД
doi:10.5937/zrpfni1878083С

UDK: 339.54

Раd примљен: 01.04.2018.

Раd прихваћен: 03.05.2018.

НАЧЕЛО НАЦИОНАЛНОГ ТРЕТМАНА У ФУНКЦИЈИ ЗАБРАНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ „СЛИЧНИХ“ ПРОИЗВОДА У ОКВИРУ ОПШТЕГ СПОРАЗУМА О ЦАРИНАМА И ТРГОВИНИ**

Апстракт: У систему Општег споразума о царинама и трговини (ГАТТ) начело националног третмана садржано је у члану III. У овом члану артикулисан је принцип да је забрањена примена мера за регулисање унутрашњег тржишта на начин који за резултат има додељивање заштите домаћим, а дискриминацију увезених производа. Описани општи правни принцип је ближе уређен у члану III:2 ГАТТ-а којим се дефинишу услови примене начела националног третмана на унутрашње порезе и друге надокнаде. Прва реченица члана III:2 односи се на забрану дискриминаторног третмана „сличних“ увезених производа путем оптерећивања унутрашњим порезима. Примена националног третмана на „сличне“ производе условљена је двостепеним кумулативним тестом којим се утврђује конзистентност мере унутрашњег опорезивања са одредбом члана III:2. Овај двостепени тест генерисан у пракси решавања спорова пред панелима за решавање спорова у оквиру Светске трговинске организације подразумева позитиван одговор на следећа питања: а) да ли су увезени производи и домаћи производи „слични“ у контексту прве реченице члана III:2; б) да ли је увезени производ „оптерећенији“ и више опорезован унутрашњим таксама него што је то случај са домаћим производима. Уколико је одговор на оба питања позитиван, постоји кршење начела националног третмана у смислу прве реченице члана III:2. ГАТТ-а.

Кључне речи: Национални третман, Општи споразум о царинама и трговини, Светска трговинска организација.

---

* pepi@prafak.ni.ac.rs

** Раd је резултат истраживања у оквиру пројекта „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“, бр. 179046, који спроводи Правни факултет у Нишу, а финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

1. Начело националног третмана у систему Општег споразума о царинама и трговини: предмет, сврха и модалитети забрањене дискриминације

У систему Општег споразума о царинама и трговини начело националног третмана садржано је у одредби члана III названом „Национални третман у домаћем опорезивању и прописима“. Приликом интерпретације ових одредаба од значаја су и напомене уз члан III ГАТТ-а (е. „Note AD Article III“) садржане у Анексу I Општег споразума о царинама и трговини (е. „Notes and Supplementary Provisions“).

Одредбом члана III:1 предвиђено је да

„стране уговорнице признају да се таксе и остале домаће дажбине, као ни закони, уредбе и захтеви који се односе на продају, пуштање у промет, куповину, транспорт, дистрибуцију или искоришћавање производа на унутрашњем тржишту, нити домаћи прописи о количинама које прописују мешање, прераду или коришћење извесних производа у одређеним количинама или сразмерама, неће примењивати на увозне производе или домаће производе како би се на тај начин вршила заштита националне производње“.

Начело националног третмана забрањује директно или индиректно оптерећивање производа са територије државе чланице увезених на територију друге државе чланице, путем пореских или других домаћих дажбина.¹ Такође, начело националног третмана примењује се у односу на третман робе и примену прописа везаних за дистрибуцију и коришћење производа из једне државе чланице увезених на територију друге државе чланице, уз изузетак везан за могућност примене различитих тарифа у домаћем транспорту. Примена овог изузетка условљена је захтевом да различите транспортне тарифе буду засноване на критеријуму економске исплативости, а не пореклу производа.²

---

1 „Производи са територије ма које стране уговорнице, увезени на територију ма које друге стране уговорнице, неће бити директно нити индиректно оптерећивани порезима или другим домаћим дажбинама било које врсте, које су више од пореза и дажбина који се директно или индиректно наплаћују на сличне домаће производе. Ниједна страна уговорница неће иначе примењивати порезе или остале домаће дажбине на увезене или домаће производе на начин који је противан принципима изложеним у првом ставу“ (чл. III:2 ГАТТ-а).

2 „Производи са територије било које стране уговорнице увезени на територију било које друге стране уговорнице, неће уживати неповољнији третман од третмана који уживају слични производи домаћег порекла када су у питању закони, уредбе, и прописи који се односе на продају, пуштање у промет, куповину, транспорт, дистрибуцију и коришћење ових производа на домаћем тржишту. Одредбе овог става не забрањују примену различитих тарифа у домаћем транспорту ако се ове заснивају искључиво на

Кроз праксу ГАТТ-панела, као и панела и Апелационог тела Светске трговинске организације, видљива је тежња да се на јединствен начин формулише сврха начела националног третмана у систему Општег споразума о царинама и трговини.

У том циљу заузет је став да је циљ начела националог третмана да спречи дискриминацију увезених у односу на домаће производе, при чему је временска разделница од када забрана дискриминације наступа моменат када је роба „ушла“ на тржиште друге државе чланице.³

Такође је препознат значај и могућност да се, не само мером, већ и начином њене примене, дискриминишу увезени у односу на производе домаћег порекла: „Сврха члана III јесте да се осигура да мере на унутрашњем тржишту не буду примењиване на увезене или домаће производе на начин који за резултат има заштиту домаће производње“.⁴

2. Дуализам члана III:2 ГАТТ-а: разлика у примени начела националног третмана на „сличне“ и „директно конкурентске“ производе

Члан III:1 Општег споразума о царинама и трговини артикулише општи правни принцип да је забрањена примена мера за регулисање унутрашњег тржишта, на начин који за резултат има додељивање заштите домаћим, а дискриминацију увезених производа. Одредба члана III:1 водич је за разумевање и интерпретацију специфичних одредаба садржаних у члану III:2 и у осталим одредбама члана III.⁵

економичном искоришћавању превозних средстава, а не на пореклу производа“ (чл. III:4. ГАТТ-а).

3 У спору „Italia-Agricultural Machinery“, ГАТТ панел је утврдио следеће: „Намера креатора споразума била је да се, једном када пређе царину увезени производ третира на исти начин као и производ домаћег порекла. У супротном, уколико таквог једнаког третмана нема, требало би сматрати да је одобрена индиректна заштита домаћем производу“. Предмет спора била је мера којом се установљавају посебни услови за набавку „на кредит“ пољопривредних машина произведених у Италији. Став ГАТТ панела био је да се таквим кредитирањем крши члан III ГАТТ-а 1947. Видети: GATT Report of the Panel, „Italian Discrimination against Imported Agricultural Machinery“, <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/italianmachinery.pdf> §11.

4 Видети: GATT Report of the Panel, „United States-Section 337 of the Tariff Act of 1930“ (даље и: „US-Section 337“), <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/sec337.pdf>, §5.10.

5 Видети: Appellate Body Report, „Japan - Taxes on Alcoholic Beverages II“, [http://www.worldtradelaw.net/reports/wtoab/japan-alcohol\(ab\).pdf](http://www.worldtradelaw.net/reports/wtoab/japan-alcohol(ab).pdf), §111.

Описани општи правни принцип из члана III:1 елабориран је ближе у члану III:2 (којим се дефинишу услови примене начела националног третмана на унутрашње порезе и друге надокнаде) и члану III:4 (којим се уређује забрана дискриминације увезених у односу на домаће производе у погледу дистрибуције робе, с изузетком тарифа за превоз).

Члан III:2 карактеристичан је по чињеници да обавеза недискриминације, садржана у овом члану, има дуални карактер.

Прва реченица члана III:2 („Производи са територије ма које стране уговорнице, увезени на територију ма које друге стране уговорнице, неће бити директно нити индиректно оптерећивани порезима или другим домаћим дажбинама било које врсте, које су више од пореза и дажбина који се директно или индиректно наплаћују на сличне домаће производе“) односи се на забрану дискриминаторног третмана „сличних“ увезених производа путем оптерећивања унутрашњим порезима.

Друга реченица члана III:2 („Шта више, ниједна страна уговорница неће иначе примењивати порезе или остале домаће дажбине на увезене или домаће производе на начин који је противан принципима изложеним у првом ставу“) тиче се забране дискриминације оптерећивањем унутрашњим порезима „директно конкурентних производа“ или „производа којима се домаћи производ може директно супституисати“ (е. „directly competitive or substitutable product“). Формулације „директно конкурентни производи“ и „директно супституабилни производи“ (којима се могу супституисати домаћи производи који нису предмет пореских оптерећења) нису садржане у самом тексту члана III:2, већ у *Addendum*-у уз члан III:2, садржан у Анексу 1 Општег споразума о царинама у трговини. Ова чињеница, међутим, не одузима правни значај наведених формулација: став апелационог тела је да *Addendum* има једнак правни статус са другом реченицом члана III:2, у смислу да су обе формулације биле предмет јединствених преговора држава чланица и да су усвојене истовремено, те се стога морају читати у конгруенцији.⁶ У наставку следи излагање о два модалитета забране дискриминације из члана III:2 Општег споразума о царинама и трговини: модалитету забране дискриминације сличних производа и модалитету забране дискриминације „директно супституабилних“ производа.⁷

---

6 Ibidem, стр. 24.

7 На овом месту ваља указати терминолошки значај термина „супституабилни“. Наиме, сама формулација „супституабилност“ значи „подобност да се буде супституисан“ (обухвата, дакле, и саму могућност супституције). Њоме се индицира могућност да се однос два производа, који у конкретном временском интервалу није супституабилан, али има потенцијал и капацитет да то постане у будућности,

2.1. Начело националног третмана као инструмент забране дискриминације „сличних“ производа

Примена начела националног третмана на „сличне“ производе, дефинисана првом реченицом члана III:2 („Производи са територије ма које стране уговорнице, увезени на територију ма које друге стране уговорнице, неће бити директно нити индиректно оптерећивани порезима или другим домаћим дажбинама било које врсте, које су више од пореза и дажбина који се директно или индиректно наплаћују на сличне домаће производе“), условљена је двостепеним кумулативним тестом којим се утврђује конзистентност мере унутрашњег опорезивања са одредбом члана III:2.

Овај двостепени тест, утврђен од стране апелационог тела у спору „Canada-Periodicals“, садржи следећа питања:

- да ли су увезени производи и домаћи производи „слични“ у контексту прве реченице члана III:2;
- да ли је увезени производ „оптерећенији“ и више опорезован унутрашњим таксама него што је то случај са домаћим производима.

Уколико је одговор на оба питања позитиван, постоји кршење начела националног третмана у смислу прве реченице члана III:2. ГАТТ-а.⁸

сматра односом „супституабилности“ и „директне конкурентности“ у смислу друге реченице члана III:2 ГАТТ-а.

⁸ Видети: Appellate Body Report, „Canada-Certain-Measures Concerning Periodicals“ (даље и: „Canada-Periodicals“), [http://www.worldtradelaw.net/reports/wtoab/canada-periodicals\(ab\).pdf](http://www.worldtradelaw.net/reports/wtoab/canada-periodicals(ab).pdf), стр. 20. Предмет анализе апелационог тела било је да ли тзв. „split run“ периодика увезена из иностранства и домаћа периодика која нема „split run“ карактер, јесу „слични“ производи у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а. „Split run“ периодика укључује одређени број копија које садрже рекламни део, при чему такве рекламе нису укључене у остатак издања; пример овакве периодике је едиција магазина из САД која садржи рекламе намењене канадском тржишту, али му је садржина идентична оној коју има издање за друге државе осим Канаде (видети објашњења на: <http://www.thefreedictionary.com/split+run>). Порески закон Канаде („Excise Tax Act“) наметао је посебно оптерећење „split run“ едиције, у износу од 80 процената вредности свих рекламних огласа садржаних у тој едицији. Апелационо тело оповргло је став панела да је увезена „split run“ периодика сличан производ са домаћом периодиком која нема „split run“ карактер и искључила неконзистентност са првом реченицом члана III:2 ГАТТ-а. Међутим, апелационо је тело нашло да постоји несагласност мере са другом реченицом члана III:2 ГАТТ-а, те да се ради о „директно конкурентним“ и „директно супституабилним“ производима. Видети: „Canada-Periodicals“, Summary of Disputes, http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/1pagesum_e/ds31sum_e.pdf.

2.1.1. У Општем споразуму о царинама и трговини изостаје дефинисање концепта „сличног производа“ у контексту примене начела националног третмана из прве реченице члана III:2. Стога су панели и апелационо тело у већем броју извештаја разматрали домет и карактеристике овог концепта.

Мера која је у спору „Japan-Alcoholic Beverages II“ била предмет испитивања у светлу примене прве реченице члана III:2 ГАТТ-а предвиђала је спровођење унутрашњег пореза на алкохолно пиће „саки“. Висина и услови наметања овог пореза били су идентични за увезене и производе домаћег порекла. Стога, *prima facie* дискриминације нема: исти производи третирају се идентично, без обзира да ли се ради о домаћим или увезеним производима. Наведеном мером, међутим, уведен је унутрашњи порез на вотку као алкохолно пиће, опет по критеријуму неутралном у односу на порекло (е. „origin neutral“): за сву вотку важила је и примењивала се иста пореска стопа, без обзира да ли је увезена или домаћег порекла. Узрок спора је била чињеница да је унутрашњи порез за вотку био знатно виши него онај који се плаћао за саки. Стога су Канада, Европска заједница и САД оспориле ову меру Јапана позивањем на кршење одредбе члана III:2 ГАТТ-а (мера је уведена јединственим законом „Japanese Liquor Tax Law“). Од панела је захтевано да као прејудицијелно питање утврди да ли су саки и вотка „слични“ производи у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а: уколико је то случај, опорезивање вотке по стопи вишој него што је то саки супротно је обавези поштовања начела националног третмана, утврђеној наведеним ставом.

Апелационо тело које је поступало у спору „Japan-Alcoholic Beverages II“ подржало је став панела да би прву реченицу члана III:2, односно критеријум опорезивања „сличних“ производа, требало интерпретирати уско (стриктно). Основ наведеног става била је чињеница да друга реченица члана III:2 („*Ниједна страна уговорница неће иначе примењивати порезе или остале домаће дажбине на увезене или домаће производе на начин који је противан принципима изложеним у првом ставу*“), предвиђа могућност испитивања сагласности мере у питању са начелом националног третмана у ситуацијама када производи на које се мера односи нису „слични“ у смислу прве реченице члана III:2. Апелационо тело се стога сагласило са панелом да се, *a contrario*, прва реченица члана III:2 („*Производи са територије ма које стране уговорнице, увезени на територију ма које друге стране уговорнице, неће бити директно нити индиректно оптерећивани порезима или другим домаћим дажбинама било које врсте, које су више од пореза и дажбина који се директно или индиректно наплаћују на сличне домаће производе*“) има интерпретирати стриктно: у супротном поље

примене прве реченице члана III:2 проширило би се на мере које потпадају под дејство друге реченице члана III:2 (која се не односи на сличне, већ на ширу категорију „директно конкурентних производа“ или „производа којима се домаћи производ може директно супституисати“).⁹

Образложење апелационог тела је у складу са тенденцијом израженом у Извештају радне групе за усаглашавање граничних царина (е. „Report of the Working Party on Border Tax Adjustment“). У погледу концепта „сличног“ производа у ГАТТ-у 1947 (дакле, не искључиво у односу на концепт „сличног производа“ из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а), Радна група је закључила да интерпретација ове формулације мора бити заснована на „*in concreto*“ анализи, те правичној процени различитих елемената на којима се базира тврдња или негација постојања „сличности“ производа. Као критеријуме од користи за анализу постојања сличности наведени су: крајња намена производа на конкретном тржишту; потрошачке навике које варирају од државе до државе; особине, природа и квалитет производа.¹⁰

Приступ радне групе прихваћен је од стране ГАТТ панела који су решавали спорове након 1970. године,¹¹ али и у „СТО ери“. Међутим, у пракси апелационог тела наглашено је да примена критеријума радне групе може укључити и друга мерила за просуђивање постојања „сличности“ производа у режиму ГАТТ-а 1947: у крајњем, приликом утврђивања чињенице „сличности“ панели „имају дужност да просуђују у складу са најбољим знањем, што неизбежно укључује елемент индивидуалног, дискреционог расуђивања“.¹²

---

9 Видети: Appellate Body Report, „Japan-Alcoholic Beverages II“, *op. cit.*, стр.19.

10 Видети: “1970 Report of the Working Party on Border Tax Adjustments”, BISD 18S/97, §18 (даље и: „Извештај радне групе“). Радна група је додала да је критеријум недефинисан и да има основа да се тежи његовом преформулисању, али и да се није усагласила око могућег алтернативног дефинисања.

11 Видети: GATT Report of the Panel, „EEC-Animal Proteins“, <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/eecproteins.pdf>, стр. 4-5; GATT Report of the Panel, „Spain Unroasted Coffee“, *op. cit.*, стр. 6; GATT Report of the Panel, „Japan-Custom Duties, Taxes and Labelling Practices on Imported Wines and Alcoholic Beverages“ (даље и: „Japan Alcoholic Beverages I“), <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/japanliquor.pdf>, стр. 5; GATT Report of the Panel, „US-Superfund“, <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/superfund.pdf>, стр. 13, тач. 5.

12 Видети: Appellate Body Report, „Japan-Alcoholic Beverages II“, стр. 20-21. Апелационо тело које је поступало у овом спору се, међутим, није сложило са ставом панела (§6. 22. извештаја), по коме је питање разлике између „сличних“ производа у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а и директно конкурентних односно „супститутабилних“ производа у смислу друге реченице члана III:2, „арбитрарна одлука“: према апелационом

У „СТО ери“ има примера када су панели и апелационо тело ишли „in extenso“ – у односу на услове наведене у Извештају радне групе. У критеријуме за установљавање „сличности“ производа укључено је и питање да ли се ради о производима који потпадају под идентичну тарифну класификацију. Апелационо тело је у свом извештају у спору „Japan-Alcoholic Beverages II“ сматрало да униформна класификација у тарифној номенклатури ГАТТ-а (Хармонизовани систем: „ХС“¹³) може бити од помоћи у дефинисању сличности. Истовремено је упозорило на потребу опрезности приликом коришћења тарифних ставова у овом контексту јер у одређеним случајевима формулисање тарифних ставова је прешироко и не одражава неопходну „сличност“ производа садржаних у тим ставовима. Ово упозорење апелационо је тело образложило чињеницом да „Хармонизовани систем“ садржи листу концесија датих у складу са чланом II ГАТТ-а 1994, те да, на пример, многе од неразвијених држава и земаља у развоју у своје листе укључују производе који се налазе у различитим главама и тарифним насловима Хармонизованог система (апелационо тело навело је пример да многе од ових држава имају широко формулисане обавезе у односу на непољопривредне производе). Тако је Јамајка за највећи део непољопривредних производа предвидела царинску тарифу од 50%. Коришћење таквог класификовања као искључивог критеријума за утврђивање „сличности“ производа је „бесмислено“.¹⁴

телу, та одлука мора бити заснована на карактеристикама производа у конкретном случају, а не на арбитрарном просуђивању. Видети Appellate Body Report, „Japan Alcoholic Beverages II“, стр. 21.

13 “Хармонизовани систем” (е. „Harmonized Commodity Description and Coding System“-HS) је номенклатура робе коју је развила Међународна царинска организација (е. „World Customs Organization“), у форми шестоцифреног дигиталног кода који омогућава свим државама да робу класификују на униформан начин. Више од 200 држава, те царинских и економских унија, које представљају преко 98% светске трговине користи овај систем. То чине и све државе чланице Светске трговинске организације (Dayong, 2008: passim). Више о Конвенцији којом је усвојен овај систем видети на: http://www.wcoomd.org/home_wco_topics_hsoverviewboxes_tools_and_instruments_hsconvention.htm.

14 Видети: Appellate Body Report, „Japan-Alcoholic Beverages II“, стр. 22. Ипак, критеријум тарифне класификације коришћен је као допунски у спору „US-Mexico Taxes on Soft Drinks“. Панел који је одлучивао у овом спору применио је критеријуме из „Извештаја радне групе о усклађености граничних пореза“, уз додатак критеријума места производа у „Хармонизованом систему“. Разматрајући ове факторе, панел је закључио да шећер добијен од шећерне трске (е. „cane sugar“) и из шећерне репе (е. „beet sugar“) јесу слични производи у смислу прве реченице члана III: 2 ГАТТ-а, у ситуацијама када се користе као заслађивачи у производњи безалкохоних пића и сирупа. Видети: Report of the Panel, „Mexico-Tax Measures on Soft Drinks and other Beverages“ (Mexico Taxes on Soft Drinks“, [http://www.worldtradelaw.net/reports/wtopanels/mexico-sweetenertax\(panel\).pdf](http://www.worldtradelaw.net/reports/wtopanels/mexico-sweetenertax(panel).pdf), §8. 29; 8. 36.

Спорови решавани у „ГАТТ ери“ анализирали су различите факторе које су стране у спору користиле као аргументе за тврдње да се ради или не о „сличним“ производима у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а. Тако је критеријум тзв. „метода обраде и производње“ (е. „Proces and Production Method-PPM“) одбачен као ирелевантан за утврђивање сличности производа у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а. Наиме, ГАТТ панел који је поступао у спору „U.S-Malt Beverages“ сматрао је да национално законодавство које предвиђа посебну пореску повољност за робу коју производе мала и средња предузећа, врши дискриминацију робе коју производе велике фирме. Тиме се крши обавеза недискриминације из прве реченице члана III:2: производи великих предузећа третирају се мање повољно него слични производи малих и средњих (по правилу домаћих) фирми. Дакле, за панел је „PPM“ метод био ирелевантан као критеријум утврђивања сличности производа: мада је постојала разлика у „PPM“ методу (мала и средња предузећа у односу на велике предузећа) примењеном у функцији критеријума за установљавање различитог нивоа опорезивања, сличност је ипак утврђена и установљена дискриминација у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а 1947.¹⁵

За извештај ГАТТ панела у спору „U.S-Malt Beverages“ је, међутим, значајно да је као елемент за утврђивање сличности производа у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а, увео и критеријум „регулаторне намере“ (е. „regulatory intent“), који се у пракси ГАТТ/СТО извештаја назива и критеријумом „циља и резултата“ (е. „aim and effect test“) (Wille, 1997: passim). Суштина овог приступа била је да се, приликом утврђивања да ли су производи „слични“ у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а, у разматрање морају узети и разлози због којих постоји различит третман производа. Дакле, испитивање сличности мора поћи од претпоставке да сврха члана III није да се државе спрече *a priori* од увођења различитог третмана „сличних“ производа: циљ овог члана је да се такво разликовање у третману „сличних“ производа не спроводи у циљу установљавања повољнијег положаја домаћег (а тиме и дискриминације увозног) сличног производа.¹⁶

У конкретном случају, предмет спора био је повлашћени третман који су правни системи неких држава САД (Мисисипи, Охајо, Мичиген и Роуд Ајланд) обезбедили вину које је произведено од нарочитог типа грожђа које расте само на југоистоку Сједињених Америчких Држава и у региону Медитерана. Панел је сматрао да овакво разликовање

15 Видети: GATT Report of the Panel, GATT Report of the Panel, „US-Malt Beverages“, <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/usmaltbeverages.pdf>), §5. 26.

16 Видети: GATT Report of the Panel, „US-Malt Beverages“ §5.24-5.25.

даје повољнији третман локалним произвођачима вина који имају могућност да производе вино од „повлашћених“ типова грожђа: у исто време, тиме се врши дискриминација у односу на друге произвођаче. Како у царинској тарифи и категоријама робе у пореском законодавству оваква разлика третмана није била присутна, ГАТТ панел је сматрао да се разлика у третману вина начињеног од различитих типова грожђа не може сматрати оправданом, те да се вина имају сматрати „сличним“ производима у контексту просуђивања усаглашености мере која је била предмет спора (закон који су предвиђали преференцијални третман за вина произведена од нарочите врсте грожђа), са првом реченицом члана III:2 ГАТТ-а. При томе је ГАТТ панел навео да САД нису изнеле ниједан аргумент о одређеној регулаторној сврси оваквог разликовања, осим циља подршке и субвенционирања малих локалних произвођача. Ова сврха је по себи супротна циљу члана III ГАТТ-а, укључујући и прву реченицу његовог става 2: спречавање дискриминације између увезених и домаћих производа. *A contrario*, да су САД разлику у третману образложиле одређеном другом регулаторном намером (при чему се ГАТТ панел уздржао од спекулација каква би та намера могла бити), таква би мера могла бити оправдана, а производи се не би имали сматрати „сличним“ у контексту прве реченице члана III:2 ГАТТ-а, нити би постојала дискриминација у смислу забране кршења начела националног третмана. У овом тумачењу лежи основ за тврдњу да је ГАТТ панел суштински усвојио критеријум „регулаторне намере“ као легитимну одбрану од тврдњи да мера у питању није у сагласности са начелом националног третмана из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а.¹⁷

Опција коју је изнедрио ГАТТ панел у спору „US-Malt Beverages“ прихваћена је у пуној мери у извештају ГАТТ панела у спору „US-Taxes on Automobiles“. Предмет спора била је мера САД којом су наметнуте одређене акцизе за продају возила скупљих од 30.000 америчких долара. Европска заједница као тужилац у овом спору сматрала је да су аутомобили, без обзира да ли су скупљи или јефтинији од 30.000 америчких долара, „слични“ производи у контексту прве реченице члана III:2 ГАТТ-а, те да је стога мера у питању супротна наведеној одредби Општег споразума о царинама и трговини 1947. Европска заједница је сматрала да су за утврђивање сличности производа у смислу члана III:2 ГАТТ-а, од значаја критеријуми попут крајње намене робе, физичких карактеристика и

17 При томе је ГАТТ панел утврдио да, чак и да се сматрало да постоји оправдање у контексту одговарајуће регулаторне намере која екскулпира државу чија је мера оспорена, у конкретном случају ова вина би се сматрала „директно конкурентним“ односно „супституtabilним“ производима у смислу друге реченице члана III:2. Видети: US-Malt Beverages, §5.26.

места у класификацији „Хармонизованог система“. Са друге стране, САД су сматрале да питање „сличности“ производа у смислу примене прве реченице члана III:2 ГАТТ-а мора бити решено позивањем на критеријум „регулаторног циља“: производи се имају сматрати „сличним“, а мера која их различито третира дискриминаторном, уколико се примењује у циљу протекционизма домаће индустрије. Овај приступ прихватио је и ГАТТ панел у спору „US-Taxes on Automobiles“: регулаторна намера је критеријум који увек мора бити елемент испитивања сагласности мере са захтевом прве реченице члана III:2 ГАТТ-а (захтевом да се домаћи производи не могу третирати повољније него „слични“ увезени производи). У конкретном случају, ГАТТ панел сматрао је да акциза у форми „таксе на луксуз“ није имплементирана да би се обезбедила заштита домаћим произвођачима аутомобила, те да возила изнад и испод 30.000 америчких долара не би требало да се сматрају „сличним“ производима у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а.¹⁸ ГАТТ панел навео је да сврха Општег споразума о царинама и трговини јесте да снизи или отклони баријере у међународној трговини, „а не да хармонизује регулаторни третман производа унутар националних оквира. Стога се прва реченица члана III:2 ГАТТ-а не може интерпретирати на начин који спречава државу да спроводи различите мере, уколико такво разликовање нема за циљ установљавање заштите за домаће производе“.¹⁹

СТО панели и апелационо тело изричито су одбили примену критеријума „регулаторне намере“ који су промовисали ГАТТ панели у споровима „US-Malt Beverages“ и „US-Taxes on Automobiles“. Такво изричито одбијање садржано је у извештају панела у спору „Japan-Alcoholic Beverages II“ из 1996. године. Ово одбацавање „регулаторне намере“ као релевантног критеријума за утврђивање сличности производа из члана III:2 Општег споразума о царинама и трговини 1994. засновано је на више аргумената.

Први је тумачење да основ примене теста „циља и резултата“ јесте формулација члана III:1 ГАТТ-а (да стране уговорнице признају да се „таксе и остале домаће дажбине.....неће примењивати на увозне производе или домаће прозводе како би се на тај начин вршила заштита националне производње“ – е. „so to afford protection to domestic production“). Како ова формулација није присутна у првој реченици члана III:2 ГАТТ-а, овај критеријум („заштита националне производње“, који је у сржи теста „регулаторне намере“: а *contrario*, ако таква заштита није циљ мере, нема

---

18 Значајно је, међутим, напоменути да овај извештај, сачињен 11. октобра 1994. године (дакле, пар месеци пре ступања на снагу Споразума о оснивању СТО) државе уговорнице ГАТТ-а никада нису усвојиле. (Meier, 1997: 262-266).

19 Видети: GATT Report of the Panel, „US-Taxes on Automobiles“, §5. 8.

кршења члана III:1) не може бити релевантан за утврђивање „сличности“ производа у смислу испитивања услова сагласности мере са начелом националног третмана из прве реченице члана III:2.

Друго, усвајање принципа „регулаторне намере“, односно „циља и резултата“, имало би за резултат да алокација терета доказивања буде на тужиоцу, који не само да би морао да доказује постојање различитог третмана који је уведен оспореном мером (резултат мере), већ и правнополитички циљ који иза те мере стоји. Утврђивање оваквог, неретко тешко препознатљивог циља је „*probatio diabolica*“.

Треће, процес утврђивања циља мере усложњава плуралитет правнополитичких оправдања која стоје иза мере чија се сагласност са првом реченицом члана III:2 испитује: дефинитиван суд о преовлађујућем циљу морао би да укључи анализу припремних докумената, легислативних аката, испитивање легислатора етц. Приступ овим документима и могућност добијања наведених података је знатно отежан, готово немогућ у обиму неопходном за добијање одговарајућег и основаног закључка о одређеној регулаторној сврси испитиване мере.

Четврто, усвајање приступа који „регулаторну намеру“ прихвата као легитимно оправдање за различит третман производа (чиме се искључује могућност да се ови производи сматрају „сличним“ у смислу примене забране дискриминације кршењем обавезе поштовања начела националног третмана из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а), обесмислило би листу изузетака од примене одредаба ГАТТ-а, садржану у члану XX: наиме, ова листа има карактер „*exempli causa*“, и примена теста „циља и резултата“ значила би да држава увек може да се позове на „регулаторну намеру“ као оправдање за дискриминацију „сличних“ производа. Тиме би се заобишла примена члана XX ГАТТ-а и омогућило држави да одступи од одредаба Општег споразума о царинама и трговини, без обавезе испуњења услова садржаних у преамбули члана XX. На тај начин би се спречило остваривање регулаторне сврхе овог члана (члана XX ГАТТ-а).²⁰

Апелационо тело које је разматрало извештај панела у спору „Japan-Alcoholic Beverages II“ подржало је одбијање панела да примени тест регулаторне намере, односно тест „циља и резултата“ као критеријума установљавања „сличности“ производа, а у сврху испитивања услова за примену забране дискриминаторног третмана (установљене обавезом поштовања начела националног третмана из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а).²¹

20 Видети: Report of the Panel, „Japan-Alcoholic Beverages II“, [http://www.worldtradelaw.net/reports/wtopanels/japan-alcohol\(panel\).pdf](http://www.worldtradelaw.net/reports/wtopanels/japan-alcohol(panel).pdf), §6.17-6.18.

21 Видети: Appellate Body Report, „Japan-Alcoholic Beverages II“, *op. cit.*, стр. 32.

2.1.2. У односу на други услов чије је испуњење неопходно да би се сматрало да је мера у питању супротна првој реченици члана III:2 ГАТТ-а (услов да је увезени производ „оптерећенији“ и више опорезован, директно или индиректно унутрашњим порезима него што је то случај са домаћим производима) отворена су два питања.

Прво је: шта се сматра директним или индиректним опорезивањем путем унутрашњих пореза или домаћих накнада у смислу прве реченице члана III:2;

Друго је питање када се сматра да су ови порези већи од оних који се примењују и важе за домаће, „сличне производе“.

Када се ради о „унутрашњим порезима и накнадама“ из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а, наведена формулација (е. „Internal taxes or other internal charges of any kind“) обухвата порезе и намете било које врсте који важе на унутрашњем, националном тржишту. Ове надокнаде укључују порез на додату вредност и акцизе. У ове надокнаде нису укључени порез на доходак и надокнаде које се плаћају приликом увоза.

Ширини обухваћених пореза и накнада чија се сагласност процењује у светлу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а доприноси и формулација која у ове порезе и накнаде укључује и намете који се примењују „директно“, али и „индиректно“ на сличне увезене производе. Пример „индиректних“ пореза и надокнада су фискална и друга давања наметнута у односу на финални производ: сировине и полупроизводи од којих се такав производ прави предмет су индиректног опорезивања (предмет директног опорезивања је финални производ).²² Панели и апелационо тело потврдили су овај приступ присутан у извештајима панела из „ГАТТ ере“. Панел који је поступао у спору „Mexico-Taxes on Soft Drinks“ заузео је став да неконзервирани шећерни заслађивачи, чињеницом да се безалкохолна пића посебно опорезују када се у њиховој производњи такви заслађивачи користе, јесу предмет „индиректног“ опорезивања.²³

У пракси ГАТТ панела има и примера када се одређена новчана обавеза није сматрала унутрашњим порезом или дажбином у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а.

Тако је ГАТТ панел који је поступао у спору „ЕЕС-Animal Feed Proteins“ заузео став да осигурање, односно гарантни депозит који даје купац

---

22 Видети: GATT Report of the Panel, „Japan-Alcoholic Beverages I (Japan-Custom Duties, Taxes and Labelling Practices on Imported Wines and Alcoholic Beverages)“, *op. cit.*, §5. 8.

23 Видети: Report of the Panel, „Mexico-Taxes on Soft Drinks (Mexico-Tax Measures on Soft Drinks and Other Beverages)“, §8. 45.

биљних протеина, а чији је износ остајао органима Европске заједнице уколико такав купац не испуни обавезу да купи одређену количину млека у праху, није пореска обавеза у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а. Панел је сматрао да је обавеза уплате гарантног депозита само механизам за спровођење захтева за куповину одређене количине млека у праху: стога предмет испитивања конзистентности са одредбама ГАТТ-а не треба да буде тај сепаратни захтев (захтев за уплату гарантног депозита), већ мера којом се утврђује обавеза ове куповине.²⁴

Такође, ГАТТ панел који је поступао у спору „U.S-Tobacco“, сматрао је да одредбе релевантног закона САД којим се предвиђа обавеза плаћања бесповратних накнада за процену тржишта, као и обавеза прибављања додатних количина домаћег сировог и сушеног дувана, не могу бити квалификоване као унутрашњи порези или накнаде у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а. Ове одредбе имале су у конкретном случају карактер казнене одредбе због непоштовања захтева за „локалним учешћем“, односно куповином одређене количине домаћег дувана. Без таквог захтева, обавеза плаћања бесповратне надокнаде за процену тржишта нема сопствени и самостални разлог постојања.²⁵ Дакле, казнени финансијски намети нису „унутрашњи порез или надокнада“ у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а. Оваква регулатива предмет је анализе у светлу сагласности са одредбом члана III:4 Општег споразума о царинама и трговини, која је валидан правни основ њеног испитивања.

За просуђивање да ли одређена мера има карактер „унутрашњег пореза или накнаде“, у смислу прве реченице члана III:2 ГАТТ-а, без значаја је прокламовани регулаторни циљ мере чија се сагласност са релевантном одредбом анализира.²⁶ Панели и апелационо тело СТО не остављају могућност да се држава чланица ослободи одговорности за кршење обавезе из прве реченице члана III:2 позивањем на одређени правнополитички циљ: карактер мере процењује се према њеном стварном дејству на унутрашње тржиште и третман „сличних“ домаћих и страних производа. Пример оваквог приступа је став СТО панела у спору „Argen-

24 Видети: GATT Report of the Panel, „EEC-Animal Feed Proteins“, §4. 4.

25 Видети: GATT Report of the Panel, „U.S-Tobacco (United States-Measures Affecting the Importation, Internal Sale and Use of Tobacco)“. Предмет испитивања биле су четири мере које се тичу трговине дуваном: „Domestic Marketing Assesment“-DMA; „Budget Deficit Assesment“-BDA; „No Net Cost Assesment“-NNCA; „Inspection Fee Provisions“. Видети: <http://www.worldtradelaw.net/reports/gattpanels/ustobacco.pdf>, §80.

26 Видети: Report of the Panel, „Argentina-Measures Affecting the Export of Bovine Hides and the Import of Finished Leather“, [http://www.worldtradelaw.net/reports/wtopanel/argentina-bovinehides\(panel\).pdf](http://www.worldtradelaw.net/reports/wtopanel/argentina-bovinehides(panel).pdf) (даље и: „Argentina-Hides and Leather“), §11.144.

tina-Hides and Leather“. Наиме, панел је одбио тврдњу Аргентине да мера која је била предмет спора има за правнополитички циљ остваривање вишег нивоа ефикасности пореске администрације, те да се као таква не може супсумирати под прву реченицу члана III:2 ГАТТ-а. Панел је сматрао да су „државе чланице слободне да, поштујући лимите утврђене чланом III:2, администрирају и сакупљају унутрашње порезе на начин који сматрају одговарајућим“.²⁷ Уколико се, међутим, такво администрирање и прикупљање спроводи у форми унутрашње надокнаде и примењује на производе, ове мере морају бити у складу са чланом III:2. Панел је сматрао да би супротан став о искључивању мера пореске администрације из поља деловања прве реченице члана III:2 суштински омогућио евазију од примене забране дискриминаторног третмана у односу на сличне производе (забране предвиђене чланом III ГАТТ-а).²⁸

Прва реченица члана III:2 санкционише не само више намете и унутрашње порезе којима је оптерећена увезена у односу на домаћу робу: наведена одредба крши се и мерама којима се спречава да увезени производ буде дистрибуиран на одређени начин који би омогућио да порез који се на његов промет плаћа буде мањи, или да се избегне. У овом случају суштински се ради се о плаћању вишег нивоа пореза у односу на ниво који би се плаћао на производ из увоза да такве дискриминаторне мере нема.²⁹

Друго питање на које је неопходно одговорити да би се сматрало да је испуњен други услов постојања супротности мере у питању са првом реченицом члана III:2 ГАТТ-а³⁰ (услов да је увезени производ „оптерећенији“ и више опорезован, директно или индиректно, унутрашњим порезима него што је то случај са домаћим производима), јесте дефинисати када и под којим условима се има сматрати да су унутрашњи порези и друге надокнаде виши од пореза и надокнада које се примењују и важе за „сличне“ домаће производе.

Из праксе панела и апелационог тела најпре се може закључити да је искључен услов „*de minimis*“: за постојање „*in excesso*“ унутрашњих пореза и намета неважан је интензитет који су ове мере имале на трговину (е. „Trade Effect Test“), те стога нема основа за примену „*de minimis*“ стандарда

---

27 При томе је панел упутио на ограничење које у овом смислу намеће члан X:3а) ГАТТ-а, који предвиђа да свака држава чланица има обавезу да на „једнообразан, непристрасан и правичан начин примењује све своје уредбе, законе и административне одлуке.“

28 Видети: Report of the Panel, „Argentina-Hides and Leather“, *op. cit.*, §11.144.

29 Видети: GATT Report of the Panel, „US-Malt Beverages“, *op. cit.*, §5. 21. i 5. 22.

30 Први је услов да се ради о „сличним производима“; видети излагање *surge* у овој тачки.

као квалификаторног критеријума (супротан став омогућио би да под удар забране из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а не потпадну мере чији је ефекат на трговину занемарљив). Разлог искључења критеријума „*de minimis*“ лежи у регулаторном циљу члана III: њиме се штити очекивање држава чланица о постојању једнакости могућности на тржишту (е. „equal competitive relationship“) за увезену и домаћу робу. Стога је ирелевантно да ли је ефекат који различити порези имају на обим увоза производа „сличних“ домаћим значајан, мање значајан и да ли га уопште има.³¹

Искључење „*de minimis*“ критеријума не односи се само на ефекат који виши порези за увезену робу (у односу на порезе на „сличне“ домаће производе) имају на обим увоза. Оно се простире и на питање „временског“ оквира мере. Тако је панел који је поступао у спору „Argentina-Hides and Leather“ одбио да прихвати аргумент којим је Аргентина правдала став да мера којом је уведен виши ниво пореза за увезене производе не крши норму прве реченице члана III:2. ГАТТ-а (аргумент Аргентине био је да је оспорена мера важила само тридесет дана, те да је имала „*de minimis*“ трговински ефекат).³²

У извештају панела у спору „Argentina-Hides and Leather“ садржан је и принцип да се утврђивање „*in excesso*“ опорезивања увезених у односу на домаће производе одређује на бази стварног, а не номиналног пореског оптерећења. Панел је овакав став образложио подсећањем да је „*сврха прве реченице члана III:2 ГАТТ-а да обезбеди једнакост услова конкуренције увезених и сличних домаћих производа*“. Наведена одредба се, дакле, не тумачи у светлу висине пореских стопа *per se*. Уместо тога, анализа сагласности мере са захтевом прве реченице члана III:2 Општег споразума о царинама и трговини мора да обухвати истраживање да ли и у ком обиму мера у питању утиче на једнакост услова конкуренције увезених и сличних домаћих производа. Стога основ такве анализе мора бити упоређивање стварних, а не само номиналних пореских оптерећења. Став је панела да би супротан приступ омогућио да *de jure* нема дискриминације, а да *de facto* (и поред формално једнаких пореских стопа), увезени производи буду опорезовани „*in excesso*“ у односу на сличне домаће производе.

Панел је свој став илустровао могућношћу да се иста пореска стопа обрачунава различитом методом за установљавање пореске основе.³³ При томе се позвао на извештај ГАТТ панела у спору „Japan-Alcoholic Beverages I“, по коме „у евалуацији постојања или непостојања дискриминације на основу различитих пореских оптерећења, у обзир морају бити узете не само пореске

31 Видети: Appellate Body Report, „Japan-Alcoholic Beverages II“, *op. cit.*, стр. 16.

32 Видети: Report of the Panel, „Argentina-Hides and Leather“, *op. cit.*, §11.245.

33 Видети: Report of the Panel, „Argentina-Hides and Leather“, §11.182-11.183.

*стоје, већ и метод опорезивања (да ли се ради о директном опорезивању финалних производа или индиректном опорезивању путем различитог нивоа пореских намета на сировине коришћене током производње³⁴), као и правила о прикупљању пореза, попут метода дефинисања основе обрачуна пореске стопе“.*³⁵

Екстензивно тумачење појма „вишег нивоа пореза и надокнада од оног који се примењује и важи за сличне домаће производе“ илуструје и став панела у већ наведеном спору „Argentina-Hides and Leather“. Наиме, ни чињеница да држава увећане пореске намете на увезене производе (намете који важе у одређеним околностима), компензује таквим (чак и вишим) пореским оптерећењима у односу на домаће производе³⁶, не ослобађа је одговорности због кршења обавезе из прве реченице члана III:2 Општег споразума о царинама и трговини. Овакво балансирање није дозвољено: обавеза поштовања захтева из прве реченице члана III:2 односи се на сваку појединачну увозну трансакцију, а не на увоз робе у једну државу посматран као целина. У конкретном случају, Аргентини као туженој страни није помогла ни чињеница да су порези на домаћу робу (примењивани само у одређеним околностима), били 4%, односно за проценат виши него што су то били намети на увезену робу (примењивани у околностима када за домаћу робу таква пореска оптерећења не важе и за које је утврђено да су противни забрани из прве реченице члана III:2 ГАТТ-а).³⁷

Државе чланице које су земље у развоју, у начелу искључују обавезу поштовања принципа националног третмана у односу на највећи број сектора услуга. Чак и у случају да је прихваћена примена начела националног третмана, таква обавеза праћена је бројним и екстензивним ограничењима.³⁸

---

34 Видети: Report of the Panel, „Mexico-Taxes on Soft Drinks (Mexico-Tax Measures on Soft Drinks and Other Beverages)“, §8. 45 и излагање *supra* у овој тачки.

35 Видети: GATT Report of the Panel, „Japan—Alcoholic Beverages I“, §5.8.

36 Реч је о наметима који за домаћу робу важе под другим околностима него што су оне у којима су уведени увећани намети за увезену робу.

37 Видети: Report of the Panel, „Argentina-Hides and Leather“, §11. 260. Став о „партикуларном“ карактеру процене сагласности мере са првом реченицом члана III:2 ГАТТ-а, присутан је и у ставовима панела из „GATT ере“. Тако је ГАТТ панел који је поступао у спору „United States-Measures Affecting the Importation Internal Sale and Use of Tobacco“ изричито нагласио да „свака фунта дувана увезена у САД мора да има третман не мање повољан у односу на унутрашња пореска оптерећења дувана домаћег порекла“; видети: GATT Report of the Panel, „US-Tobacco“, *op. cit.*, §98.

38 Листа ограничења и услова које државе чланице постављају за признање националног третмана у односу на пружаоце услуга из других држава чланица

Литература/References

Dayong, Y. (2008). The Harmonized System - Amendments and Their Impact on WTO Members' Schedules. *WTO Staff Working Paper*. No. ERSD-2008-02. 1-25.

Wille, S. B. (1997). *Recapturing a Lost Opportunity: Article III:2 GATT 1994 Japan-Taxes on Alcoholic Beverages 1996*. Harvard Law School.

Meier, M. (1997). GATT, WTO, and the Environment: To What Extent Do GATT/WTO Rules Permit Member Nations to Protect the Environment When Doing So Adversely Affects Trade. *Colo. J. Int'l Env'tl. L. & Pol'y*. 8. 241-280.

Predrag Cvetkovic, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University in Nis

***NATIONAL TREATMENT PRINCIPLE AS AN INSTRUMENT FOR
PREVENTION OF DISCRIMINATION IN CASE OF “LIKE” PRODUCTS“
IN THE GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE***

Summary

In the system of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), the principle of national treatment is contained in Article III. This article articulates the principle which stipulates that the measures for regulation of internal market shall not be applied with the ultimate result of granting the protection to domestic products by discrimination of imported ones. The foregoing principle is more thoroughly regulated in Article III: 2 of the GATT, which defines the conditions for applying the principle of national treatment to internal taxes and other remunerations. The first sentence of Article III: 2 concerns the prohibition of discriminatory treatment of “like” imported products by imposing internal taxes. The application of national treatment to “like” products is conditioned by a two-step cumulative test which aims to determine the consistency of the internal taxation measure with the provision of Article III: 2. This test, generated in the practice of dispute settlement system established within the World Trade Organization, includes the following questions: a) whether imported products and domestic products are “like” in the context of the first sentence of Article III: 2; and b) whether the imported product is more burdened with internal taxes than domestic products. If the answers to both questions are positive, there is a violation of the principle of national treatment (within the meaning of the first sentence of GATT Article III: 2).

Key words: *National Treatment, General Agreement on Tariffs and Trade, World Trade Organization.*